

VÉGVÁRI KÜZDELMEK A XVI. SZÁZADBAN MAGYARORSZÁGON

Végvári küzdelmek: 1. hullám

- 1542-ben I. Ferdinánd sereget küld Buda ostromára.- Kudarac
- a török választámadását váltja ki
- 1543–1547: első foglalási hullám
- 1543: Pécs, Siklós, Esztergom, Tata, Székesfehérvárt (1543. aug. szept., Varkocs György várkapitány eleste);
- 1544: Visegrád, Hatvan, Nógrád, Simontornya
- 1547. öt évre szóló fegyverszünet

VÉGVÁRAK: Új védelmi vonal:

- A Habsburg-kormányzat új védelmi vonalat épített (2. védővonal)
- az Adriától a Dunántúl, Balaton, Győr északi területek (Érsekújvár, Kassa), keleti területek: Eger, Szolnok, Gyula, Lippa, Temesvár vonalon.
- sok az idegen, várban megülő katona,
- sok a gyengén fizetett magyar katona
- ún. „vitézlió rend” : : új társadalmi réteg : gyakran jobbágyból, hajdúból lettek katonákká
- Parancsnokaik nemesek
- Kóborlás, lesvetés, portyák, marhakereskedelem, föld- és szőlőművelés, kocsmáztatás jogának megszerzése, koldulólevél
- jobbágyok várrobotra kényszerítése.
- Korszerűsítés: – új végvárok – Kanizsa, Szigetvár, Győr, Veszprém, Komárom, Fülek, Eger, Nógrád, Sümeg, Tata, palota, Szerencs
- A természetes védelem kihasználása: Balaton, Dunántúli, Északi-hg., mocsarak
- Palánkvárok is („magyar módra”) épültek a kővárok mellett
- Az 1550-es években átépítették a várakat olasz mintára- új, ún. „füles bástyákat” alakítottak ki pl. Győr, Szigetvár, Eger erődítéseiben (fenyőfaforma, ötoldalú bástya, jobban véd az oldalazó ágyútűz ellen). Kb. 100 végvár, 6 főkapitány, 15–20.000 katona.
- Vastag falak – a régi magas falak lebontása

Végvári küzdelmek: - 2. hullám – a várháborúk kora

- 1551. országegyesítési kísérlet ⇒ A törökök jelentős erőkkel büntetőhadjárat
- 1552-ben török támadás indul Észak-Magyarország ellen, célja elvágni Erdélytől Észak-Magyarországot, ill. Nyugat-Magyarországot.
- Két jelentős török sereg indul:
- a török főerőkkel Szolimán Ahmed basa és Szokolovics Mehmet basa, mintegy 80.000 fővel, 116 löveggel Temesvár ellen (Losonczy István)
- Északon Ali budai basa 10.000 katonával Drégely (parancsnok Szondy György, ereje 150 fő védő). A várat elfoglalva Ali továbbvonul, a két török sereg egyesül,
- közösen beveszik Szolnokot (Nyáry Lőrinc feladja a várat), majd
- Eger ellen fordulnak. (Dobó István) kb. egyhónapos ostrom után a török téli szállásra vonult {később Ferdinánd utóda Miksa Habsburg-ellenes szervezkedés vádjával perbe fogatta Dobót. (Majd kiengedte) - 1596-ban Nyáry Pál feladja Egert}

Végyári küzdelmek: - 3. hullám:

- 1566-ban török támadás I. Szulejmán személyesen vezeti
- Eszéknél (Sziszek) hidat veret a Dráván
- a fősereg Szigetvár ellen indul(Zrínyi Miklós)
- Szulejmán meghal - vérhasjárvány - Zrínyi katonáival kirohan a tarthatatlanná vált erődből. - A védők hősi halált haltak.
- II. Miksa - kb. 100.000 fős sereg összevonása Győrnél.- de :
- A török – elsősorban I. Szulejmán halála miatt – nem támad tovább.
- A Habsburgok célja a béke fenntartása a végvári területen
- tengeren a spanyol ág szervezésében 1571-ben a lepantói csata- a török Földközi-tengeri hatalmának megroppantása.
- A törököknél súlyos pénzügyi válság: Perzsia
- elmaradó és értéket veszítő zsold miatt zsoldoslázadások, sőt janicsárlázadások (kárpótlásul a hatalom új hódítások lehetőségét ígéri, bőséges zsákmánnyal.)
- KÖV.:
- 1568. drinápolyi béke – Miksa és II. Szelim szultán (1566–1574) („Részeges Szelim”)
- rögzíti a fennálló viszonyokat, a török területi hódításokat,
- a Habsburgok adófizetői a török birodalomnak. (Plusz kénytelenek fenntartani végvári rendszerüket).

A Királyi Magyarország

- Szerepe: a török feltartóztatása
- Kormányzás: rendi dualizmus (a király és a rendek együttes kormányzása)
- Közigazgatása: **bécsi központi hivatalok:**
- Titkos tanács, Udvari kamara, Udvari kancellária, Udvari Haditanács
- Az Udvari Haditanács hatásköre az egész Birodalomra kiterjedt – nincs magyar kormányshék
- Közvetlenül irányítja a magyar hadszervezetet (főkapitányságok, végvárok)
- **magyarországi hivatalok:**
- Helytartótanács (élén nádor vagy érsek) - közigazgatás
- Magyar kamara (Pozsony)- gazdasági ügyek (bécsi kamara alatt)
- Szepesi kamara (Kassa) – a pozsonyinak alárendelt
- Magyar kancellária (Bécs)
- országgyűlésnek csak tanácsadói jogköre van - feladata az adók megszavazása – de: megmaradt az adómegajánlás joga (együttműködés a Habsburgokkal, mert kell a segítség a török ellen – birodalmi segély)
- köv.: a rendek a nemesi vármegyében politizáltak, mivel kiszorultak az országos ügyekből
- nemesi vármegye: közép-és alsófokú bíraskodás, közigazgatás, adószedés – az állami élet lényeges feladatait ellátta
- lakosság: 1.5 mill. fő – adó: 500 ezer forint
- ez: nem fedezi a védelem költségeit (ami 1.5 millió) – új végvárok építése
- 1570. speyeri egyezmény: Miksa - II. János: János lemondott a királyi címről és mint Erdély fejedelme elismerte Miksát
- Erdély ténylegesen is önálló állam, élén – fejedelmként – a szultán hűbérese uralkodik, független belüggyel, és a török udvartól függő külpolitikájával.